

МАТЮК

Тетяна Володимирівна
beskonechnost11@rambler.ru

УДК 331.57

БЕССАРАБОВА

Ніка-Катерина Андріївна
bessarabova-katja@rambler.ruВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ ОСВІТИ ТА
ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯCORRELATION BETWEEN LEVEL OF
EDUCATION AND EMPLOYMENT RATEк.е.н., доцент кафедри, Одеський
національний університет імені
І.І. МечниковаDOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.5\(3\).6](https://doi.org/10.37634/efp.2020.5(3).6)студентка, Одеський
національний університет імені
І.І. Мечникова*MATIUK Tetiana Volodymyrivna – PhD in Economics, Associate Professor of department, Odesa National University after I.I. Mechnykov**BESSARABOVA Nika-Kateryna Andriivna – student, Odesa National University after I.I. Mechnykov*

Статтю присвячено дослідженню взаємозв'язку рівня освіти та рівня зайнятості населення, а саме доведення впливу рівня освіти на рівень зайнятості. Розглянуто питання невідповідності підготовки фахівців вищими та середніми навчальними закладами та їх перекваліфікації потребам та кон'юнктури ринку праці. Відображено місце та роль рівня освіти у світі. А також зазначено актуальні проблеми України, пов'язані з рівнем освіти та його наслідками. У статті проведено аналіз 60 країн світу, який довів, що рівень безробіття значно нижчий серед людей із вищим рівнем освіти, а отже, доведено вплив рівня освіти на кількість зайнятого населення.

* * *

Статья посвящена исследованию взаимосвязи уровня образования и уровня занятости населения, а именно доказательства влияния уровня образования на уровень занятости. Также был рассмотрен вопрос несоответствия подготовки кадров высшими и средними учебными заведениями и их переквалификации потребностям и конъюнктуре рынка труда. Отображена роль и место уровня образования в мире. А также, указано актуальные проблемы Украины, связанные с уровнем образования и его последствиями. В статье проведен анализ 60 стран мира, который довел, что уровень безработицы значительно ниже среди людей с высшим образованием, следовательно, доказано влияние уровня образования на количество занятого населения.

* * *

The paper is devoted to research correlation between level of education and employment rate. It is aimed at proving the impact of education on employment. Also in this paper was considered the issue of incompatibility of quality specialists by universities and colleges in market conditions and was displayed the role and place of the level of education in the world. Moreover, many current problems related to the level of education and theirs consequences were described below. In this paper was conducted an analysis of 60 different countries of the world which concluded that the unemployment rate is much lower among people with higher education. Therefore, the influence and correlation of the level of education on the number of employed people is proved. The level of education is one of the main factors of economic development because of reduction of unskilled work leads to the formation of a new quality of the economy. The level of education is the main factor in the employee's competitiveness in the labor market, which directly affects the efficiency of employment in the country. Nowadays, in the world that is developing too fast, the employer constantly raises the level of requirements for the employee. Consequently, to be in demand as a specialist, you need to improve your competence invariably, attending all possible trainings and master classes and have to be able to properly and in time use the new acquired knowledge and skills. An important feature of the employee is the mobility that is ability to quickly adapt to new working conditions and in general positively and purposefully respond to the modernization of the workflow.

The purpose of the paper is to determine the impact of the level of education on employment rate and research their correlation.

Number and structure of graduates in Ukraine does not match with the structure of demand for them. Ukraine has one of the highest levels of education in Europe, this was confirmed of our exploration, but in the same time characterized by a reduction in employment due to inability to retrain workers, a large number of migration population and difficult economic situation. The system of training of specialists of Ukraine should be directed at strategic forecasting of the future for the formation of professional development and rational use of labor potential of Ukraine with exactly purposes, tasks and priorities.

Ключові слова: вища освіта, зайнятість населення, якість освіти, кваліфіковані кадри, рівень освіти, рівень безробіття

Ключевые слова: высшее образование, занятость населения, качество образования, квалифицированные кадры, уровень образования, уровень безработицы

Keywords: higher education, employment rate, the quality of education, qualified staff, the level of education, unemployment rate

ВСТУП

Рівень освіти є одним з найважливіших чинників економічного розвитку, оскільки скорочення кількості некваліфікованої та малокваліфікованої праці, а також структурні зміни у сфері зайнятості беззаперечно ведуть до формування нової якості економіки. Сьогодні рівень освіти є основним чинником конкурентоспроможності працівника на ринку праці, який прямо про-

порційно впливає на ефективність зайнятості населення у країні загалом. Дослідження даної теми є актуальним, оскільки підвищення професійної компетенції працівника можливе лише за умови забезпечення відповідної якості освіти вимогам кон'юнктури попиту, а отже обсяги підготовки ВНЗ фахівців повинно ґрунтуватися на поточному та перспективному стані національної економіки.

МЕТА статті полягає у визначенні впливу рівня освіти на зайнятість населення та дослідженні їх взаємозв'язку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою для виявлення взаємозв'язку між рівнем освіти та рівнем зайнятості населення стали наукові праці, законодавча база України, ресурси Internet. У проведенні дослідження використано методи порівняльного та структурного аналізу, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Рівень освіти – це систематизований набір категорій, призначений для класифікації освітніх програм, який здійснюється поступово, накопичуючи досвід, знання, навички та компетенції, методом «перехідних ступенів». Під рівнем освіти розуміють завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій, нормативно – правовому документу, прийнятому Кабінетом Міністрів України у 2011 р.

Даний документ дає структурований і системний опис кваліфікаційних рівнів: містить роз'яснення та детальний опис десяти кваліфікаційних рівнів від нульового до дев'ятого, де нуль – це здатність людини діяти у простих типових ситуаціях та здатність до систематичного навчання, а дев'ять – здатність людини вирішувати соціально важливі системні проблеми у певній галузі діяльності, які у процесі вимагають створення нових знань, відкриттів та прогресивних технологій.

Закон України «Про вищу освіту» визначає вищу освіту як: сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти [1, ст. 1].

Закон України «Про зайнятість населення» трактує зайнятість як: не заборонену законодавством діяльність осіб, пов'язану із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у т.ч. безоплатно [2, ст. 1].

Зайнятість населення – це діяльність, яка пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб, приносить дохід у грошовій або іншій формі. До зайнятого населення відносяться особи, які працюють за наймом на умовах контракту та які забезпечують себе роботою самостійно. Також до зайнятого населення слід віднести осіб, які навчаються за денною формою навчання, поєднуючи навчання з роботою.

Рівень зайнятості населення відображається відношенням чисельності зайнятого населення певної вікової групи до загальної чисельності населення відповідної вікової групи у відсотках, тобто це частка зай-

нятих серед всього населення або соціальної групи. Водночас слід враховувати, що працівники з повним або неповним робочим днем враховуються рівною мірою.

Освіта – це цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, навичок, вмінь або діяльності, направлена на їх вдосконалення чи більш глибокого пізнання. Це процес, під час якого особистість засвоює певні наукові знання, набуває практичного досвіду, підвищуючи рівень розвитку її розумово-пізнавальної або творчої діяльності.

В останні роки роль вищої освіти значно зросла у розвитку національних економік, що відбулося через розширення економіки знань, яка створює і трансформує знання в інновації. Під економікою знань слід розуміти економіку, в якій більшу частину ВВП становлять інформація та знання.

Сьогодні актуальними є питання невідповідності спеціальностей, за якими готують ВНЗ, потребам ринку; відсутність у фахівців конкурентоспроможного рівня компетенції та практичних навичок за отриманою спеціальністю: після закінчення ВНЗ, вже «готовий до роботи фахівець» має йти та перенавчатися, що є лише втратою часу. Глобальною проблемою є несформованість системи розподілу фахівців відносно гарантованого працевлаштування, трудової адаптації та соціальних гарантій. Повільні темпи реформування системи вищої освіти, незацікавленість ВНЗ у підготовці конкурентоспроможних працівників та існуючі протиріччя між соціальними та професійними орієнтаціями спеціалістів та кадровими потребами організацій є першочерговими проблемами, які потребують термінового вирішення.

Можливо, створення єдиної площини підготовки кваліфікованих кадрів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів для сфер послуг дасть змогу цілісно вирішити питання кадрового забезпечення. Треба відмітити, що у даному питанні є позитивна динаміка: на сьогоднішній день МОН вимагає проектні показники обсягу прийому на навчання та випуск фахівців ВНЗ погоджувати з управліннями освіти і науки обласних та міських державних адміністрацій, а також з регіональними центрами зайнятості, що говорить про розробку стратегічного плану прийняття та випуску належної кількості фахівців, відповідної до попиту на ринку, підвищення конкурентної боротьби серед студентів, а отже підвищенню рівня освіти.

Рівень освіти є головним чинником конкурентоспроможності на ринку праці, оскільки зі зростанням рівня освіти та постійного підвищення професійної кваліфікації ймовірність втратити роботу і перейти в категорію безробітних значно зменшується. Тому підвищення рівня освіти позитивно впливає на вирішення проблеми зайнятості населення: у короткостроковій перспективі вигодами від інвестицій у розвиток рівня освіти є створення нових робочих місць, залучення студентів до роботи у вільний час, пожевлення економічної діяльності, а у довгостроковій перспективі перевагами є зростання професіоналізму та компетентності окремих індивідумів, яке можна відстежити у певному ланцюгу: підвищення рівня освіти – зростання доходів населення – збільшення податкових надходжень – збільшення заощаджень та інвестицій.

Через швидку зміну обставин та умов праці, ро-

ботодавець постійно підвищує вимоги до якісного складу робочої сили, вимагаючи від працівника високого рівня кваліфікації, загальноосвітньої та професійної підготовки, наявності досвіду роботи, креативного ставлення до своєї праці, високого рівня виконання професійних обов'язків, а також ініціативності та активності від фахівця. Сьогодні, щоб бути затребуваним фахівцем потрібно постійно підвищувати свою компетенцію, відвідувати всі можливі тренінги та майстер-класи. Переважним є те, що багато курсів та вебінарів із підвищення кваліфікації зараз можна дивитися онлайн. Важливою рисою також є мобільність, вміння підлаштовуватися під нові умови праці та

врівноважено реагувати на модернізацію робочого процесу. Працівник повинен вміти правильно та своєчасно використовувати нові здобуті знання та вміння.

Для визначення взаємозв'язку між рівнем освіти та рівнем зайнятого населення, необхідно провести дослідження. Нами обрано 60 країн, до кількості яких належать країни за різним географічним положенням, країни, які відносяться як до розвинених країн, так і до країн, які знаходяться в стані транзитної економіки. Дане дослідження було побудоване, використовуючи дані про рейтинг країн за індексом рівня освіти та рейтинг країн за рівнем безробіття за 2019 р. У табл. 1 наведено дані кореляції [3; 4].

Таблиця 1

Показники рівня освіти та безробіття країн світу

Країна	Індекс Рівень освіти	Індекс Рівень безробіття	Показник взаємозв'язку
1	2	3	4
Австрія	0,871	0,0467	0,041
Бельгія	0,893	0,0590	0,053
Великобританія	0,916	0,0385	0,035
Німеччина	0,946	0,0304	0,029
Ірландія	0,920	0,0493	0,045
Люксембург	0,802	0,0536	0,043
Нідерланди	0,906	0,0320	0,029
Франція	0,811	0,0843	0,068
Швейцарія	0,896	0,0458	0,041
Білорусія	0,837	0,0459	0,038
Болгарія	0,805	0,0434	0,035
Угорщина	0,816	0,0340	0,028
Молдова	0,708	0,0547	0,039
Польща	0,866	0,0347	0,030
Румунія	0,762	0,0398	0,030
Словаччина	0,824	0,0556	0,046
Чехія	0,892	0,0193	0,017
Україна	0,797	0,0888	0,071
Данія	0,920	0,0491	0,045
Ісландія	0,918	0,0284	0,026
Латвія	0,871	0,0652	0,057
Литва	0,890	0,0635	0,057
Норвегія	0,919	0,0335	0,031
Фінляндія	0,915	0,0659	0,060
Естонія	0,881	0,0511	0,045
Швеція	0,914	0,0648	0,059
Албанія	0,758	0,1233	0,093
Боснія і Герцеговина	0,706	0,1842	0,130
Греція	0,833	0,1724	0,144
Іспанія	0,824	0,1396	0,115
Італія	0,793	0,0989	0,078
Португалія	0,759	0,0633	0,048
ПАР	0,721	0,2818	0,203
Словенія	0,893	0,0420	0,038
Чорногорія	0,797	0,1488	0,119
Хорватія	0,796	0,0693	0,055
Туреччина	0,712	0,1349	0,096
Північна Корея	0,862	0,0415	0,036
Непал	0,501	0,0141	0,007
Мадагаскар	0,493	0,0176	0,009
В'єтнам	0,626	0,0201	0,013
Японія	0,850	0,0229	0,019
ОАЕ	0,744	0,0235	0,017
Перу	0,692	0,3310	0,229
Мексика	0,684	0,0342	0,023
Гонконг	0,860	0,0363	0,031
США	0,899	0,0368	0,033
Ізраїль	0,876	0,0386	0,034
Еквадор	0,714	0,0397	0,028
Нова Зеландія	0,923	0,0407	0,038

Продовження табл. 1

1	2	3	4
Австралія	0,923	0,0527	0,049
Шрі-Ланка	0,756	0,0420	0,032
Китай	0,649	0,0432	0,028
Пакистан	0,407	0,0445	0,018
Росія	0,832	0,0459	0,038
Казахстан	0,817	0,0459	0,038
Зімбабве	0,568	0,0495	0,028
Індія	0,558	0,0536	0,030
Канада	0,891	0,0556	0,050

Проаналізувавши дані, бачимо, що практично «абсолютний взаємозв'язок» простежується у таких країнах як: Непал, Мадагаскар, В'єтнам, Об'єднані Арабські Емірати, Чехія та Японія, що говорить про високу якість освіти з подальшим працевлаштуванням населення та зовсім низьким рівнем безробіття. Звісно, на даний показник впливає ряд інших факторів, як місцерозташування, кількість населення, змога мати вищу освіту, якість освіти, загальний рівень економіки та загальна кількість робочих місць вищого рівня. Найгірший результат було зафіксовано у Південно-Африканській Республіці, де індекс становить 0,203 – це говорить про дуже низький рівень освіти та малу частку зайнятого населення. Також не найкращі результати були зафіксовані у Греції, Боснії і Герцеговині та Іспанії. Середній показник для 60 обраних країн становить 0,051. Індекс України у даному дослідженні дорівнює 0,071. Трохи нижчий за середній результат обумовлюється: по-перше, застарілими даними про перепис населення, що впливає на відсоток безробіття; по-друге, не має точної кількості людей, які перебувають, працюють чи навчаються закордоном; по-третє, в Україні багато людей є фрілансерами, що забезпечують себе працею самостійно, а отже, не реєструються та не сплачують податки.

Виходячи з отриманих даних табл. 1, впливає: чим більша кількість освіченого населення, тим нижчий рівень безробіття, а отже, вищий рівень зайнятого населення.

Світова статистика дає змогу зробити висновок, що працівники з найвищим рівнем освіти дають найнижчий рівень безробіття, і навпаки, що віддзеркалюється у кількості зайнятого населення.

Рівень безробіття є значно нижчим серед людей з високим рівнем освіти, що:

по-перше, дозволяє державі економити кошти на виплати різноманітної допомоги безробітному населенню та перенаправляти їх у більш перспективні галузі;

по-друге, дозволяє суттєво покращити здоров'я нації, оскільки вести здоровий спосіб життя більш схильна освічена нація, що відображається у зниженні макроекономічного показника – смертності;

по-третє, дозволяє знизити криміногенну ситуацію у суспільстві: яскравим порівнянням є криміногенна ситуація у високорозвинутому Сінгапурі та низкорозвинутих країнах Африки;

по-четверте, дозволяє динамічно розвивати економіку як на національному рівні, так і на міжнародному, оскільки він сприятливо впливає на «приплив»

іноземного капіталу в країну, за рахунок якого з'являються нові робочі місця;

по-п'яте, дозволяє налагодити та відродити виробничу діяльність, маючи висококваліфікаційних та різнопрофільних майстрів.

ВИСНОВКИ

На сьогодні кількість та структура випуску спеціалістів не відповідає структурі попиту на них. Тому багато випускників, закінчивши ВНЗ, не мають можливості працевлаштуватися за здобутою професією. Це призводить до дестабілізації соціальної ситуації у країні, де значну частину займає незайнята молодь. Україна, маючи один із найвищих показників освіченості населення в Європі, що підтверджує дане дослідження, характеризується скороченням числа зайнятого населення, через неспроможність вчасного пере-кваліфікування працівників, велику кількість міграції, зниження чисельності населення, складного економічного стану в країні. Система підготовки фахівців України повинна бути спрямована на стратегічне прогнозування майбутнього для формування професійного розвитку та раціонального використання трудового потенціалу України з чітким визначенням цілей, завдань та пріоритетів кадрової діяльності.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту. Закон України №1556-VII від 01.07.2014 р. Дата оновлення: 18.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Про зайнятість населення. Закон України № 5067-VI від 05.07.2010 р. Дата оновлення: 18.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5067-17>
3. Рейтинг країн світу за індексом рівня освіти. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/education-index/education-index-info>
4. Рейтинг країн за рівнем безробіття. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/unemployment>

References

1. On higher education. Law of Ukraine №1556-VII dated 01.07.2014. Date updated: 18.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (in Ukrainian)
2. On employment. Law of Ukraine № 5067-VI dated 05.07.2010. Date updated: 18.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5067-17> (in Ukrainian)
3. Ranking of countries in the world by the index of education. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/education-index/education-index-info> (reference date 21.05.2020) (in Ukrainian)
4. Ranking of countries by unemployment rate. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/unemployment> (in Ukrainian)